

Postwisselstempelmachines

Samengesteld door Ot Louw, Nederlandse Academie voor Filatelie

Bijgewerkt tot en met 25 oktober 2019 (oorspronkelijk samengesteld door Cees Janssen)

Inleiding

In **Dienstorder D323 van 1922** is de volgende aankondiging opgenomen:

De Directeur-Generaal der Posterijen en Telegrafie maakt het volgende bekend:

dat in verband met de ingebruikstelling van postwisselstempelmachines met ingang van 1 Mei a.s., met intrekking van de in gebruik zijnde, zullen worden uitgegeven nieuw-model postwisselformulieren, bestaande uit drie deelen, te weten: het lichaam, dat bij de uitbetaling door den postdienst wordt ingehouden, een rechterstrook, strekkende den afzender tot bewijs van storting, en een linkerstrook, welke door den afzender kan worden behouden.

Bij de aanbieding ter verzending van de nieuw-model postwissels op een hulpkantoor, wordt evenwel in verband met de behandeling op het betrokken hoofdkantoor, de rechterstrook niet als reçu afgegeven, doch wordt den afzender een uit een register ontleend ontvangstbewijs overhandigd.

Buiten de dienstaanwijzingen behooren alle gegevens voor den postwissel daarop door de afzender te worden gesteld; desgewenscht kan daarbij de hulp van den postambtenaar worden ingeroepen.

Gedurende de maanden Mei en Juni a.s. zal gelegenheid worden gegeven de nog voorradige postwisselformulieren en verrekeningspostwissels, oud model, zonder kosten aan de kantoren tegen nieuwe om te ruilen.

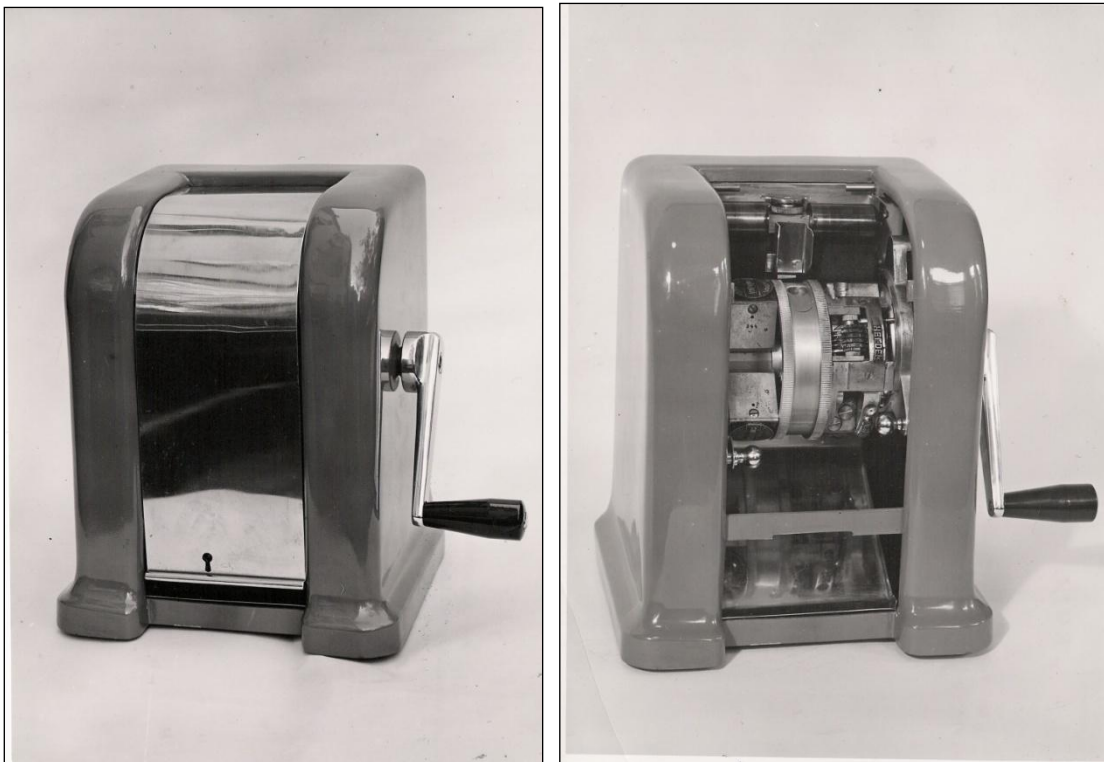
Voorzover deze bekendmaking niet door de plaatselijke bladen wordt overgenomen, behooren de betrokken Directeuren zoo mogelijk te bewerken, c.q. door overleg met de administratiën der nieuwsbladen, dat een gelijk bericht alsnog kosteloos in die bladen wordt geplaatst.

Van het cursief gedrukte gedeelte der bekendmaking behoort in elk geval een duidelijk afschrift aan de betrokken loketten te worden opgehangen.

Dienstorder **D324 van 1922** voegt daaraan nog toe: **Postwisselstempelmachines.**

Het dagelijksch onderhoud van stempelmachines behoort door kantoorpersoneel te geschieden, terwijl voor het wegnemen van gebreken, waarvoor vakkennis vereischt wordt, de tusschenkomst van den Technischen Dienst der Telegrafie kan worden ingeroepen.

Afbeelding van de postwisselstempelmachine

Links de stempelmachine zoals deze is afgedekt met een afsluitbare beschermplaat.
Rechts de machine waarbij het binnenwerk is te zien.

Werking van de postwisselstempelmachine

In de stempelmachine, die met de hand (zwengel) wordt bediend, zijn twee stempelkoppen aangebracht waarin twee identieke stempels zijn gemonteerd. De stempels zijn van het model 'langebalk' en hebben verstelbare datumkarakters zoals ook voorkomen bij de hand- en machinestempels. In het begin werd alleen de toevoeging V of N gebruikt. Later is daarvoor in vele gevallen een blokje in de plaats gekomen doch V en N bleven eveneens in gebruik.

Boven in de machine is een stempelkussen gemonteerd dat regelmatig moest worden geïnk.

Rechts van de twee stempelkoppen is een numeroteur gemonteerd dat met elke slag met een cijfer verspringt. De numeroteur draait tegelijkertijd mee met de stempelkoppen.

Afgebeeld is een proefafdruk van de postwisselstempelmachine van het bijpostkantoor Rotterdam-Charlois uit 1952.

STAATSBEDRIJF DER POSTERIJEN, TELEGRAFIE EN TELEFONIE		
NUMMERS VAN DE STAAT P 118:		
LIJST VAN BINNENLANDSE POSTWISSELS TER VERZENDING AANGEBODEN		
NAAM &		
ADRES		
V. D. AF-		
ZENDER		
INLEGGIJDE STEMPELING	DIENSTAAANWIJZINGEN WORDEN AMBTSHALVE INGEVULD	
	NUMMER V. STAAT P 118 00472	INGESCHREVEN DOOR: 12.65
	KANTOOR VAN STORTING: ROTTERDAM SCHIEWEG	MAAND VAN STORTING: Apr. 53.
MODEL P 13A - L 3587 - '48		

Proefafdruk van de postwisselstempelmachine van het bijpostkantoor Rotterdam-Schieweg van 1953.

Zoals op de proefafdrukken is te zien, worden nog enkele gegevens afgedrukt. Zoals de naam van het postkantoor of bijpostkantoor in de vorm van een vast gemonteerd kantoornaamstempel. Daarboven de afdruk van de numeroteur (nummer van staat P 118). Dit nummer moest worden ingevuld met de relevante gegevens op een legger als kasverantwoording van de betrokken ambtenaar.

Rechts daarvan een nummer bestaande uit twee getallen van ongelijke grootte, waarmee de loket-ambtenaar kon worden geïdentificeerd die de postwissel had behandeld.

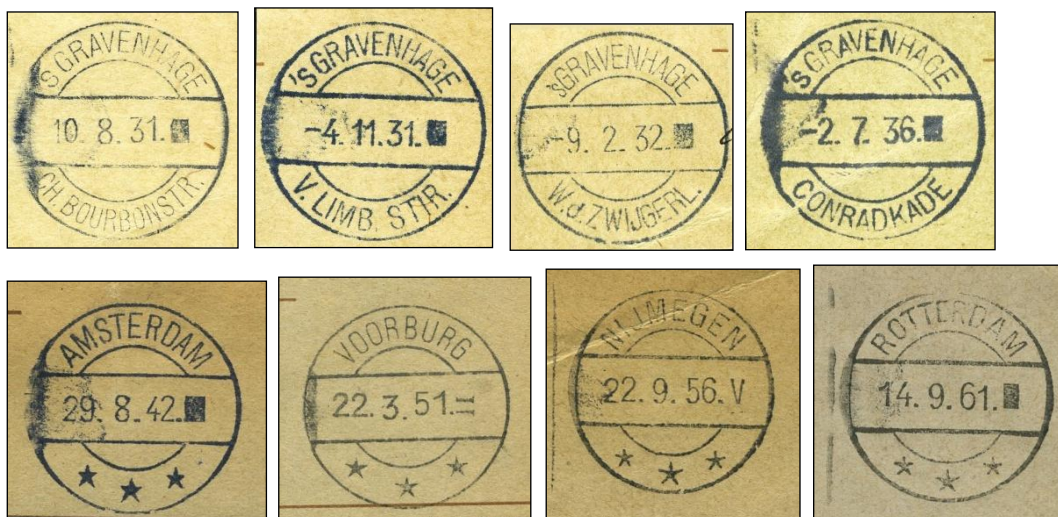
Rechtsonder de aanduiding van de maand en het jaar van de storting. Deze aanduiding moest elke maand worden verzet.

Verzamelen van stempelaafdrukken van het dagtekeningstempel

Het verzamelen van afdrukken van de stempels aangebracht door een postwisselstempelmachine kan veelal alleen plaatsvinden met de linker- en rechterstroken van de postwissels.

In de loop der jaren is een aantal verschillende typen postwisselformulieren in gebruik geweest, doch de indeling van de te bedrukken gedeelten bleef onveranderd.

Complete linkerstroken en uitknipsels van de linkerstrook zijn altijd zonder postzegel.

		NEDERLAND □ POSTWISSEL			
NAAM EN ADRES AFZENDER: <i>H. Fiege Kl. Buis 34 b Breda</i>		REG. P 14A/E NR. <i>6.5.49.</i>		LEG. P 14B NR.	
KANT. & DATUM V. STORTING		(HIERONDER GLD. GETAL IN LETTERS) IN CIJFERS:		G L D. <i>50</i> C t.	
BEDRAG: <i>2</i> GLD. <i>50</i> C t.		(HIERONDER GLD. GETAL IN LETTERS) IN CIJFERS:		G L D. <i>50</i> C t.	
NAAM EN ADRES AFZENDER: <i>H. Fiege Kl. Buis 34 b Breda</i>		AAN: <i>K.R.M.</i>		OF ORDER	
STRAAT: <i>Postbus 10522</i>		TE: <i>Postbus 10522 den Haag</i>		OF ORDER	
INLEGZIJDE STEPELING		☐ DIENSTAANWIJZINGEN WORDEN AMBTSHALVE INGEVULD ☐		NUMMER V. STAAT NR. P 118 <i>10522</i>	
STROOK V. MEDEDELINGEN KAN DOORGEADRESSEERDE WORDEN BEHOUDEN		KANTOOR VAN STORTING: EINDHOVEN		INGESCHREVEN DOOR: <i>[Signature]</i>	
		MAAND VAN STORTING: Mei' 49.		MODEL P 55	
		1 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19			

Ter voldoening van het postwisselrecht moesten postzegels worden geplakt. Deze postzegels werden door de eerste stempelkop gestempeld. Het gebruik van zwarte stempelinkt was voorgeschreven, doch andere stempelinkten, zoals blauw en violet, komen voor.

De stempelafdrukken van postwisselstempelmachines op afgeweekte postzegels kunnen veelal worden herkend aan de letter V of N of aan het 'blokje' in plaats van de letter V of N en aan de drie sterren of kruisen in het onderste segment van het stempel.

Oproep

Een overzicht van kantoren die een postwisselstempelmachine in gebruik hebben gehad is nog niet beschikbaar. Verzamelaars van stempelafdrukken van langebalkstempels die afdrukken van deze machines in hun verzameling hebben opgenomen of menen afdrukken te bezitten die mogelijk afkomstig zijn van dergelijke machines wordt verzocht deze te melden bij de auteur. Zo mogelijk met een scan van de afdruk.

Getracht wordt een zo volledige inventarisatie samen te stellen aan de hand van de meldingen.

Copyright © 2019

De gegevens betreffende de postwisselstempelmachines in deze publicatie mogen uitsluitend voor privédoeleinden worden gebruikt. De gegevens zijn oorspronkelijk samengesteld door Cees Janssen en bewerkt door Ot Louw. Duplicatie of heruitgave van de in deze gegevens - geheel of gedeeltelijk - is verboden zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur (Ot Louw).

Postwisselstempels

Aan de hand van afdrucken in verzamelingen is onderstaande **voorlopige** inventarisatie samengesteld aan de hand van meldingen door verzamelaars. Verzocht wordt om nieuwe vondsten of vroegere c.q. latere datum van gebruik te melden aan de auteur zo mogelijk met scan of kopie van de afdruk.

Kenmerken van de stempels

In plaats van uurkarakters werden in de stempels, type langebalk, blokjes, twee horizontale streepjes, de letter V of N gemonteerd.

In het onderste segment kunnen bij de postkantoren sterren of kruizen zijn opgenomen.

Afdrucken in zwarte stempelinkt. Violette en blauwe stempelinkt kunnen voorkomen.

- = blokje
- ▬ = deel blokje met streepje eronder
- N = namiddag
- V = voormiddag
- = = twee horizontale streepjes (randen van twee blokjes)

Postkantoren

Nummer	Kantoornaam	Blokje of letter V/N	Vroegste datum	Laatste datum
PWPK 0000	ALKMAAR	■	1926-11-25	1941-06-21
PWPK 0000	ALPHEN ^A / _D RIJN	V	1923-09-20	1924-11-26
PWPK 0000	AMERSFOORT	■	1931-06-25	1941-04-26
PWPK 0000	AMSTERDAM	■	1924-10-15	1952-03-27
PWPK 0000A	ASSEN	■		1961-10-17
PWPK 0000B	ASSEN	V	1923-08-29	
PWPK 0000	BAARN	■		1961-12-29
PWPK 0000	BERGEN OP ZOOM	■	1924-10-07	
PWPK 0000	BERGUM	■	1937-12-15	1946-07-02
PWPK 0000	BEVERWIJK	V	1924-10-18	1950-04-18
PWPK 0000	BREDA	■	1924-10-13	1946-07-26
PWPK 0000	BUSSUM	■		1959-10-12
PWPK 0000	DOETINCHEM	N		1966-01-06
PWPK 0000	DORDRECHT	■	1924-11-07	
PWPK 0000	EINDHOVEN	■		1949-05-06
PWPK 0000	GELEEN	V	1925-05-29	
PWPK 0000	GORINCHEM	V	1923-12-22	1924-11-21
PWPK 0000A	'sGRAVENHAGE	■	1923-07-28	1956-10-29
PWPK 0000B	'sGRAVENHAGE	▬	1935-10-11	
PWPK 0000C	'sGRAVENHAGE	=	1938-05-19	
PWPK 0000	HAARLEM	■		
PWPK 0000	HARLINGEN	■	1924-11-22	
PWPK 0000A	HELLEVOETSLUIS	N	1924-10-31	
PWPK 0000B	HELLEVOETSLUIS	V	1924-10-31	1924-11-17
PWPK 0000	HENGELO (OV.)	■	1923-12-09	1924-10-30
PWPK 0000	'sHERTOGENBOSCH	■	1923-10-10	1929-11-01
PWPK 0000	HILLEGOM	■	1923-09-12	1927-01-05
PWPK 0000	HILVERSUM	??	1923-07-30	
PWPK 0000A	HOORN	■		1944-01-07
PWPK 0000B	HOORN	V	1925-02-03	1926-07-15
PWPK 0000	LEEUWARDEN	■	1940-08-17	1946-07-26

PWPK 0000	LEIDEN	N	1925-11-28	1948-03-26
PWPK 0000	MAASTRICHT	V	1924-12-04	1958-11-12
PWPK 0000	MIDDELBURG	■	1923-12-31	1943-02-15
PWPK 0000	NEUZEN	■	1924-11-26	
PWPK 0000	NIJMEGEN	■	1923-08-07	
PWPK 0000	NIJMEGEN	V		1956-09-22
PWPK 0000	OSS	V		1959-10-08
PWPK 0000	OUD-BEIJERLAND	■	1924-09-05	1924-11-11
PWPK 0000	ROERMOND	V	1934-01-17	
PWPK 0000	ROSENDAAL	■		1946-04-09
PWPK 0000A	ROTTERDAM	■		1961-10-24
PWPK 0000B	ROTTERDAM	V	1941-10-27	1944-06-22
PWPK 0000	SCHEVENINGEN	■	1937-07-26	
PWPK 0000	SCHIEDAM	V	1924-11-22	
PWPK 0000	STEENWIJK	■		1956-08-01
PWPK 0000	TILBURG	■		1944-02-11
PWPK 0000	UTRECHT	■	1931-08-03	1936-02-26
PWPK 0000	VEENDAM	V	1925-04-08	
PWPK 0000	VENLO	V		1946-05-01
PWPK 0000	VLISSINGEN	V		1943-01-29
PWPK 0000	VOORBURG	=		1951-03-20
PWPK 0000	ZAANDAM	■	1946-10-24	1966-05-31
PWPK 0000	ZEIST	??	1923-09-10	
PWPK 0000	ZIERIKZEE	■	1926-02-25	
PWPK 0000	ZUTPHEN	■	1924-10-09	1940-02-16
PWPK 0000	ZWOLLE	■	1946-10-24	1949-08-20

Bijpostkantoren

Nummer	Kantoor naam	Blokje of letter V/N	Vroegste datum	Laatste datum
PWBK 0000	AMSTERDAM AMSTEL	■	1937-10-28	
PWBK 0000	AMSTERDAM BLOEMGRACHT	■	1936-01-30	
PWBK 0000	AMSTERDAM BORGERSTRAAT	■	1938-04-06	
PWBK 0000	AMSTERDAM FR. HENDR. KADE	■	1937-04-17	
PWBK 0000	AMSTERDAM HAARL. DIJK	■	1933-02-25	
PWBK 0000	AMSTERDAM HEMONIJSTR.	■	1938-02-15	1947-08-27
PWBK 0000	AMSTERDAM HOBBERMASTR.	■	1923-08-03	
PWBK 0000	AMSTERDAM KEIZERSGRACHT	■		1946-05-03
PWBK 0000	AMSTERDAM-ST.ANT.BREESTR.	■		1957-04-12
PWBK 0000	AMSTERDAM WAALSTR.	V		1946-10-21
PWBK 0000	AMSTERDAM-ZUID	■	1941-07-25	1946-11-22
PWBK 0000	'sGRAVENHAGE ANNA V. SAXENPL.	■	1940-07-27	
PWBK 0000	'sGRAVENHAGE CH.BOURBONSTR.	■	1931-08-10	
PWBK 0000	'sGRAVENHAGE CONRADKADE	■	1924-11-19	1936-07-02
PWBK 0000	'sGRAVENHAGE DIERENSCHHEL.	■		1962-07-12
PWBK 0000	'sGRAVENHAGE GOUDENREGENPL.	■	1946-04-01	1946-06-13
PWBK 0000	'sGRAVENHAGE L.V.MEERDERV.	■		1945-11-24
PWBK 0000	'sGRAVENHAGE NASSAUPLEIN	■	1943-03-31	1947-12-31
PWBK 0000	'sGRAVENHAGE PR.HENDR.PL.	=		1946-07-25
PWBK 0000	'sGRAVENHAGE PR.HENDR.PL.	■		1948-07-24

PWBK 0000	'sGRAVENHAGE RIJNSTRAAT	■		1954-07-26
PWBK 0000	'sGRAVENHAGE-STATIONSWEG	■		1944-01-31
PWBK 0000	'sGRAVENHAGE UITW.KANTOOR	■	1931-01-17	
PWBK 0000	'sGRAVENHAGE V.LIMB.STIR.	■	1923-06-13	1931-11-04
PWBK 0000	'sGRAVENHAGE W.d.ZWIJGERL.	■	1932-02-09	1932-10-03
PWBK 0000	'sGRAVENHAGE-WEST	■		1942-07-08
PWBK 0000A	ROTTERDAM AELBRECHTSK.	■	1939-07-01	
PWBK 0000B	ROTTERDAM AELBRECHTSK.	V		1946-09-??
PWBK 0000	ROTTERDAM CALANDSTR.	V	1923-11-14	1934-04-10
PWBK 0000	ROTTERDAM-CHARLOIS	■	1946-09-17	1952-04-15
PWBK 0000	ROTTERDAM-DELFTSEPLEIN	■		1962-04-19
PWBK 0000	ROTTERDAM GOUDSESINGEL	■		1952-02-20
PWBK 0000	ROTTERDAM MAASKADE	V	1923-09-01	1929-09-24
PWBK 0000	ROTTERDAM MATHENESS.PL.	V	1938-12-03	
PWBK 0000	ROTTERDAM MUSEUMPARK	V		1949-08-12
PWBK 0000	ROTTERDAM SCHIEWEG	■		1953-04-20
PWBK 0000	ROTTERDAM WEST	V	1940-04-27	
PWBK 0000	ROTTERDAM ZUID	■		1951-11-21